

Folkhälsomyndigheten

FoHMFS 2015:1

**Folkhälsomyndighetens föreskrifter
och allmänna råd om kontrollköp av folköl
och tobaksvaror**

I Folkhälsomyndighetens författningssamling (FoHMFS) publiceras myndighetens föreskrifter och allmänna råd.

- Föreskrifter är bindande regler.
- Allmänna råd innehåller rekommendationer om hur en författning kan eller bör tillämpas och utesluter inte andra sätt att uppnå de mål som avses i författningen.

Folkhälsomyndigheten ger årligen ut en förteckning över gällande föreskrifter och allmänna råd.

Folkhälsomyndighetens föreskrifter och allmänna råd om kontrollköp av folköl och tobaksvaror;

FoHMFS 2015:1

Utkom från trycket
den 24 mars 2015

beslutade den 11 mars 2015.

Folkhälsomyndigheten föreskriver följande med stöd av 4 § första stycket 9 alkoholförordningen (2010:1636) och 2 § 4 tobaksförordningen (2001:312) samt beslutar följande allmänna råd.

Tillämpningsområde

1 § Dessa föreskrifter innehåller bestämmelser om genomförande av kontrollköp av folköl och tobaksvaror som tillsynsметод för kommuner som avser att tillämpa metoden. De allmänna råden är rekommendationer för tillämpningen av 9 kap. 15 a § alkohollagen (2010:1622) och 22 a § tobakslagen (1993:581) om kontrollköp samt för 4 § i dessa föreskrifter.

Definitioner

2 § I dessa föreskrifter avses med kontrollköpare den person som köper folköl och tobaksvaror i syfte att tillämpa kontrollköp som tillsynsметод.

Avtal mellan kommunen och kontrollköparen

3 § Kommunen ska upprätta ett avtal med kontrollköparen.

I avtalet ska uppdraget och ansvarsförhållandet mellan kommunen och kontrollköparen fastställas.

Kommunen ska inte ge kontrollköparen i uppdrag att själv underrätta näringsidkaren om genomfört kontrollköp.

Information och instruktion om kontrollköp

4 § Kommunen ska informera kontrollköparen om tillsynsметод.

Kommunen ska, som ett stöd till kontrollköparen, ge instruktioner om hur kontrollköp ska utföras.

Instruktionens innehåll

Instruktionen inför kontrollköp bör innehålla följande

- hur kontrollköparen ska agera vid kontrollköpet,
- vilka varor vad avser folköl, cigaretter, snus eller annan tobaksvara som kontrollköparen ska försöka köpa,
- vad kontrollköparen behöver uppmärksamma och därefter dokumentera i samband med kontrollköpet,
- hur överlämning av inköpta varor och rapportering till kommunen sker, och
- hur kontrollköparen kan hantera eventuella konfliktsituationer.

Lämnande av korrekta uppgifter vid kontrollköpet

5 § Kontrollköpet ska genomföras utan att kontrollköparen lämnar felaktiga eller vilseledande uppgifter eller utövar andra påtryckningar för att få köpa folköl och tobaksvaror.

Allmänna råd för tillämpningen av bestämmelserna i alkohollagen och tobakslagen om kontrollköp

Ungdomligt utseende

Kontrollköp är en metod som är till för att förbättra rutinerna för ålderskontroll. För att metoden ska vara ändamålsenlig bör kommunen anlita personer med ungdomligt utseende som ska utföra kontrollköp.

Kontrollköparen bör inte visa legitimation

Vid kontrollköp testas om det går att köpa folköl och tobaksvaror utan att visa legitimation. Kommunen kontrollerar att den som lämnar ut varan förvissas sig om att kunden har fyllt 18 år. Vid kontrollköpet bör inte kontrollköparen visa legitimation eftersom ett kontrollköp testas om säljaren förvissas sig om kontrollköparens ålder genom att begära legitimation och om legitimation inte kan visas, att säljaren nekar försäljning av folköl eller tobaksvaror.

Dokumentation

Dokumentation kring kontrollköp bör innehålla följande uppgifter

- datum och tidpunkt för kontrollköpet,
- försäljningsställe,
- i vilken kassa kontrollköpet ägde rum,
- kön och ungefärlig ålder på personen i kassan, samt namn om det gått att utläsa exempelvis av en namnbricka,
- vilka varor som kontrollköpet avsåg,
- om kontrollköparen blev tillfrågad om sin ålder,
- om kontrollköparen blev ombedd att visa legitimation,
- om kontrollköparen fick eller inte fick köpa folköl eller tobaksvaror,

- en notering om att kommunen underrättat näringsidkaren om kontrollköpet, och
- en notering om dialogens innehåll.

Underrättelse om genomfört kontrollköp

Enligt alkohollagen och tobakslagen ska kommunen snarast efter ett genomfört kontrollköp underrätta näringsidkaren om kontrollköpet. Det minskar det dolda inslaget i metoden.

Underrättelsen bör innehålla följande information

- var och när kontrollköpet ägde rum,
- i vilken kassa,
- resultatet av kontrollköpet, och
- kontaktuppgifter till ansvarig på kommunen.

Dialogens innehåll

Syftet med kontrollköp är att ge underlag för en dialog mellan kommunen och den som lämnar ut folköl och tobaksvaror om skyldigheten att förvissa sig om att mottagaren har uppnått 18 år.

Om säljaren som lämnar ut varan är någon annan än näringsidkaren bör kommunen inkludera näringsidkaren i dialogen.

Kommunen bör i dialogen ta upp följande

- resultatet av kontrollköpet,
- varför det finns en åldersgräns för köp av folköl och tobaksvaror,
- svårigheter med att bedöma om en kund fyllt 18 år,
- försäljningsställets rutiner för ålderskontroll,
- personligt straffansvar vid försäljning till en person som inte fyllt 18 år, och
- näringsidkarens ansvar att informera personal om försäljningsbestämmelserna om folköl och tobaksvaror.

Näringsidkaren bör få möjlighet att ta upp eventuella problem med att uppfylla kravet att förvissa sig om att kunden har fyllt 18 år samt få dela med sig av erfarenheter på området.

Kommunen bör i dialogen med näringsidkaren beröra försäljningsställets egenkontrollprogram och särskilt delen om ålderskontroll.

Hantering av inköpt folköl och tobaksvaror

Kommunen bör fastställa rutiner för hantering av inköpt folköl och tobaksvaror.

Av rutinen bör framgå hur kontrollköparen överlämnar inköpta varor till kommunen. Det bör även framgå hur kommunen tar hand om varorna, till exempel genom att förstöra varorna.

Vid eventuellt återlämnande av folköl eller tobaksvaror bör kommunen ta hänsyn till att näringsidkaren är i en utsatt situation genom att inte ha sett till att legitimationskontroll genomförts. Näringsidkaren kan därmed känna sig tvingad att köpa tillbaka varan av kommunen. Utgångspunkten är att ett kontrollköp som medfört försäljning av varor innebär att ett rättsligt bindande köp är genomfört och avslutat.

FoHMFS 2015:1

Dessa föreskrifter träder i kraft den 1 april 2015.

Folkhälsomyndigheten

JOHAN CARLSON

Angela Lindberg
(Avdelningen för kunskapsstöd)

Folkhälsomyndigheten

Solna Nobels väg 18, SE-171 82 Solna **Östersund** Forskarens väg 3, SE-831 40 Östersund.
www.folkhalsomyndigheten.se